

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING

till Landstinget med förslag till

1) landskapslag angående ändring av landskapslagen om grunderna för skolväsendet, och .

2) landskapslag om ändring av landskapslagen angående indragning av mellanskolan vid Ålands lyceum.

Den 2 juli 1970 utfärdades landskapslagen om grunderna för skolväsendet (28/70) nedan kallad grundskollagen. I stöd av denna lag har grundskolan införts i sin helhet i de norra åländska kommunerna, medan de övriga kommunerna enligt verkställighetsplanen kommer att införa grundskolan från den 1 augusti 1974.

Grundskollagen har ändrats tvenne gånger genom landskapslagen den 2 maj 1972 (38/72) och landskapslagen den 28 november 1973 (66/73). Genom dessa lagändringar ändrades stadgandena om kostnadsfördelningen mellan högstadiedistriktets medlemskommuner.

Frågan om en sådan ändring av grundskollagen att det i 18 § 2 mom. förutsatta distriktet för högstadieskolan skulle kunna upplösas har inför övergången till grundskola väckt en livlig debatt. Initiativet till denna debatt har väckts av Mariehamns stad som låtit utföra en utredning om de ekonomiska konsekvenserna för staden av olika alternativ för högstadiets organisation och utbyggnad. I anledning av denna utredning beslöt stadsfullmäktige den 9 oktober 1973 hos landskapsstyrelsen anhålla om utträde ur kommunalförbundet för Ålands högstadiedistrikt.

I anledning av detta beslut tillsatte förbundsfullmäktige den 29 november 1973 en arbetsgrupp med uppdrag att bl.a. utarbeta ett utbyggnadsprogram för de permanenta högstadieskolorna i landskapet och att undersöka möjligheterna att planera en högstadieskola i skärgården. Denna arbetsgrupp, som antagit namnet koordineringsgruppen, presenterade i sitt betänkande den 15 februari 1974 sex modeller för högstadiets utbyggnad, i vilka huvudmannaskapet och skolornas antal utgör variabler.

På grundval av denna utredning beslöt förbundsfullmäktige den 28 mars efter omröstning att hos landskapsstyrelsen anhålla om en sådan ändring av 18 § grundskollagen att en uppdelning av högstadiedistriktet i flera distrikt skulle möjliggöras.

Därförinnan hade även landstinget den 10 januari 1974 hemställt att landskapsstyrelsen från främst pedagogisk och ekonomisk synpunkt undersöker möjligheterna för ändring av grundskollagen i ovan nämnt avseende och att landskapsstyrelsen före mars skulle avge därav eventuellt påkallad framställning.

Landskapsstyrelsen har på grund av den korta tid som stått till buds efter landstingets hemställningsbeslut icke haft möjlighet att låta verkställa en ingående utredning om de pedagogiska och ekonomiska följderna av ett eller fler högstadieskolor. Till grund för de ekonomiska bedömningarna av frågan har landskapsstyrelsen använt sig av koordineringsgruppens betänkande.

Storleken av de totala investeringarna i högstadieskolor liksom även utbyggnadstakten blir icke beroende av antalet högstadieskolor i annat avseende än att en uppdelning av distriktet kan leda till att antalet högstadieskolor måste ökas till fyra förutom en eventuell skärgårdsskola. Elevunderlaget i de fastäländska kommunerna motiverar tre högstadieskolor, varvid en jämnare fördelning av eleverna i dessa skolor kan åstadkommas ifall landskapet utgör ett distrikt. Därvid skulle möjligheten till olika tillvalsämnen och differentiering av undervisningen även kunna öka.

Fördelarna med ett enda distrikt är uppenbara, förutom då det gäller att smidigt organisera högstadieområdena, även då det gäller att utnyttja lärarkrafterna. Inom vissa ämnen med ett fåtal veckotimmar såsom religion, teckning, musik och gymnastik och olika tillvalsämnen, finns behov av att anställa för flera skolor gemensamma lärare. Likaså kan en lärares fyllnadstimmar lätt ordnas i flera skolor inom samma distrikt.

Enligt landskapsstyrelsens minoritet skulle en upplösning av distriktet och kommunalförbundet troligen medföra en försening av högstadieskolornas utbyggnad. En sådan försening kan även få negativa effekter på låg- och mellanstadieundervisningen i flera kommuner.

Genom bibehållandet av ett distrikt kan de ekonomiska fördelarna av att utnyttja Ålands lyceums lokaliteter för en högstadieskola komma samtliga kommuner till godo. Dessutom skulle därigenom inrättandet av en skärgårdsskola underlättas. Ifall det senare visar sig att elevunderlaget icke möjliggör en sådan skola, skulle lärarna och eleverna från denna skola utan särskilda formaliteter kunna överflyttas till högstadieskolor på fasta Åland.

Trots ovan angivna fördelar med bibehållandet av ett enda distrikt anser landskapsstyrelsens majoritet att den av högstadieskolor distriktets

majoritet föreslagna distriktsändringen bör möjliggöras genom en lagändring. Detta förslag motiveras av att skolväsendet är en kommunal angelägenhet och att landskapsmyndigheterna därför icke bör ställa hinder i vägen för kommunerna att själva ordna distriktsindelningen.

Beträffande kostnadsfördelningen mellan kommunerna i det fall att distriktet förvaltas av kommunalförbund har endast en mindre ändring av gällande lydelse föreslagits. Hittills har den s.k. skattöresprincipen tillämpats så, att antalet skattören av sjömansinkomst beräknats utgående från kommunens andel i sjömansskatten med beaktande av att denna skatt enligt lag utgår med 10 penni per skattöre. Men då den vanliga skattöresvalören i landskapets kommuner numera rör sig om 12-14 penni, vore det riktigare att beräkna antalet sjömansskattören så, att den verkliga erhållna skatten kommer att bättre motsvara en normal uttaxering. På grund härav föreslår landskapsstyrelsen att antalet skattören för sjömansskatten skulle beräknas genom multiplikation av kommunalskatteandelen med faktorn sju, vilket motsvarar en uttaxering om 14,3 penni per skattöre.

Enligt 22 § kan skolsekreterare vara gemensam för två eller flera kommuner. På grund av att föreliggande lagförslag möjliggör en uppdelning av nuvarande högstadiedistrikt borde stadgandet ändras så att skolsekreteraren även kan vara gemensam för kommuner och högstadiedistrikt.

Genom beslut den 17 mars 1971 har landstinget hemställt om ett förslag till ändring av 23 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet så att elevrepresentanterna i grundskolrådet tillerkännes rösträtt. Under höstterminen, då elevrepresentanterna i grundskolrådet skall utses, är eleverna i högstadieskolan i åldern 12-15 år. Med beaktande av att det straffrättsliga ansvaret för en persons handlingar inträder först vid 15 år och att denna ålder sålunda bör anses som förutsättning för rösträtt i ett förvaltningsorgan, skulle valbarheten till elevrepresentant i grundskolrådet bli mycket begränsad. På den grund anser landskapsstyrelsen det icke finnas skäl att införa rösträtt för elevrepresentanterna.

Införandet av ordinarie grundskola skall enligt planerna ske för samtliga kommuner räknat från den 1 augusti 1974. I fråga om undervisningen skulle grundskolans läroplan från sagda dag följas i årskurserna 1-7.

Detta medför bland annat att samtliga elever i läropliktig ålder erhåller rätt till olika sociala förmåner, innefattande bland annat fria resor och fria skolmåltider.

Enär eleverna vid de två återstående klasserna vid Ålands lyceum härigenom i detta avseende skulle få en sämre ställning, föreslås en sådan ändring av 33 § landskapslagen om grunderna för skolväsendet samt 2 och 3 §§ landskapslagen angående indragning av mellanskolan vid Ålands lyceum (36/72) att mellanskolan indras från den 1 augusti innevarande år. Detta har till följd att det högstadiedistrikt i vilket skolan är belägen får överta ansvaret för elevernas fortsatta skolgång. Eleverna skulle likväl få fortsätta enligt mellanskolans läroplan. För elevernas del skulle detta förslag innebära att eleverna vid mellanskolan kommer i åtnjutande av samma förmåner som eleverna vid högstadieskolorna.

Med hänvisning till det anförda förelägges Landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

I enlighet med Landstingets beslut ändras 18 § 2 och 3 mom., 22 §, 23 §, 28 § 2 mom. och 33 § landskapslagen den 2 juli 1970 om grunderna för skolväsendet (28/70) av dessa sådant 18 § 3 mom. lyder i landskapslagen den 28 november 1973 (66/73) såsom följer:

18 §.

För grundskolans högstadium kan landskapet indelas i distrikt som omfattar en eller flera kommuner. Distrikt förvaltas av kommun eller kommunalförbund. I sistnämnda fall gäller vad i 17 § 2 mom. är stadgat om samarbete mellan kommuner. Kommunalförbunds styrelse skall därvid fungera såsom skolnämnd för distriktet, varvid förbundsstyrelsen äger iakttaga vad om kommunal skolnämnd är stadgat.

Förvaltas högstadieskola av ett kommunalförbund, skall kommunerna deltaga i kommunalförbundets årliga i 29 § 1 mom. avsedda anläggningskostnader så, att hälften av bruttokostnaderna fördelas mellan kommunerna i förhållande till envar kommuns skattören under föregående år, medan den andra hälften fördelas i förhållande till antalet läropliktiga barn i envar kommun under ifrågavarande år. I de årliga driftskostnaderna deltagar kommunerna sålunda, att bruttokostnaderna fördelas mellan kommunerna i förhållande till antalet i envar kommun hemmahörande elever, som besöker kommunalförbundets högstadieskolor under ifrågavarande år. På sjömansinkomst beräknas antalet skattören sålunda, att det av sjömansskatten till kommunen redovisade beloppet i mark multipliceras med talet 7.

22 §.

I kommun finns en skolsekreterare, som biträder skolnämnden i fråga om övervakning av skolorna, beredning av ärenden och verkställighet av beslut. Tjänsten kan vara gemensam för två eller flera kommuner eller för kommuner och högstadiesdistrikt. Omfattar kommun eller samarbetsområde mer än 6.000 invånare kan tjänsten inrättas som huvudtjänst.

23 §.

För varje högstadieskola finns ett grundskolråd, till vilket kommunalfullmäktige eller förbundsfullmäktige företrädesvis bland elevernas föräldrar utser minst fem och högst åtta medlemmar för en tid, som motsvarar fullmäktiges mandattid. En av dem utses till grundskolrådets ordförande och en till viceordförande. Till grundskolrådet hör dessutom såsom medlemmar två av lärarkåren inom sig valda representanter. Till grundskolrådet hör två representanter för elever-

na, valda säson i landskapsförordning närmare stadgas. Elevrepresentanterna har yttranderätt men icke rösträtt. Grundskolrådet är beslutfört om minst hälften av de röstberättigade medlemmarna är närvarande.

28 §.

Grundskolan inrättas så, att den, räknat från den i 1 mom. nämnda tidpunkten, i sin helhet överensstämmer med stadgandena i denna lag, dock så, att undervisningen från sagda tidpunkt ordnas i enlighet med denna lag på de sju lägsta årskurserna och därefter läsårsvis med en årskurs i sänder.

33 §.

I främmande kommun hemmahörande barn, som vid grundskolans införande är elev i folkskola som ombildas till grundskola eller i de klasser vid mellanskolan vid Ålands lyceum som överflyttas till högstadieskola, får fortsätta sin skolgång i sagda skola tills eleven genomgått skolan. Ersättning för barnets skolgång erlägges på sätt i 32 § är stadgat.

Åtgärder för denna lags verkställighet kan vidtagas före lagens ikraftträdande.

L a n d s k a p s l a g

om ändring av landskapslagen angående indragning av mellanskolan vid Ålands lyceum.

I enlighet med Landstingets beslut ändras 2 § och 3 § 1 mom. landskapslagen den 10 juli 1972 angående indragning av mellanskolan vid Ålands lyceum (36/72) såsom följer:

2 §.

Mellanskolan vid Ålands lyceum indrages från den 1 augusti 1974, varvid eleverna överflyttas till högstadieskolan i det högstadiesdistrikt där lycéet är beläget.

Angående undervisningen för de elever, vilka berörs av indragning stadgas i landskapslagen om grunderna för skolväsendet.

3 §.

Innehavare av lärartjänst med grundlön, som i samband med indragningen icke kan fullgöra sin undervisningsskyldighet vid gymnasiet kan av landskapsstyrelsen förflyttas direkt eller efter uppförande på indragningsstat till för honom lämplig lärartjänst eller -uppgift vid grundskola i landskapet. Med uppgift avses därvid tjänstgöring

där den anställda står i arbetsavtalsförhållande till skolans huvudman.

Mariehamn, den 24 april 1974.

På landskapsstyrelsens vägnar:

L a n t r å d

Alarik Häggblom
Alarik Häggblom

Lagberedningschef

Sune Carlsson
Sune Carlsson.

da
hör
Car
sen
möj
gru
kul
tre
och
any
av
för
sko
kon
att
att
rar
din
de
enl
lag
ten
Even
ind
skil